

І.В. Кривушкіна, ст. лаб. (*ХНУРЕ, Харків*)

В. Шаповалов, студ. (*ХНУРЕ, Харків*)

К. Долгих, студ. (*ХНУРЕ, Харків*)

ДО ПИТАННЯ ПРО СПЕЦИФІКУ НАУКОВОГО СТИЛЮ

На сучасному етапі розвитку української мови особливо швидко розвивається науковий стиль. З проголошенням незалежності України відбулося розширення функціонального статусу наукового стилю, розширення словникового складу, формування нових сфер української термінології, удосконалення терміносистем.

Науковий стиль і його термінологія почали складатися ще в давній книжній українській мові частково за зразками і під впливом грецької і латинської мов, які викладалися тоді в усіх вищих школах України.

Сфера використання наукового стилю мови – наукова діяльність, науково-технічний прогрес суспільства, освіта, навчання.

Головне призначення наукового стилю – систематизування, пізнання світу, служити для повідомлення про результати досліджень, доведення теорій, обґрунтування гіпотез, класифікацій, роз'яснення явищ, систематизація знань, виклад матеріалу, представлення наукових даних суспільству.

Головні ознаки наукового стилю: інформативність, поняттєвість і предметність, об'єктивність, логічна послідовність, узагальненість, однозначність, точність, лаконічність, доказовість, переконливість, аналіз, синтез, аргументація, пояснення причинно-наслідкових відношень, висновки.

Головні мовні засоби: абстрактна лексика, символи, велика кількість термінів, схем, таблиць, графіків, зразків-символів, часто іншомовних слів, наукова фразеологія (стійкі термінологічні словосполучення), цитати, посилання, однозначна загальнонавчана лексика, безсуб'єктність, безособовість синтаксису, відсутність всього того, що вказувало б на особу автора, його уподобання (емоційно-експресивних синонімів, суфіксів, багатозначних слів, художніх тропів, індивідуальних неологізмів).

Для наукового стилю характерна стандартна побудова речень, широке використання простих ускладнених речень, тяжіння до складних синтаксичних конструкцій, зокрема до складнопідрядних речень з кількома предикативними частинами.

Цінність роботи виявиться у висновках при підведенні підсумків. Список джерел та наукової літератури засвідчить, з одного

боку, об'єктивність і достовірність дослідження, а з іншого, рівень наукової обізнаності автора у проблемі і галузі.

Наукові тексти мають типові композиції жанрів. Для текстів наукового стилю характерним є послідовне членування на розділи, параграфи, пункти, підпункти. Науковий стиль має чітко організований синтаксис. У ньому переважають речення складної, але «правильної» будови, часто ускладнені зворотами, нанизуванням іменних форм. У реченнях багато іменників і відносних прикметників, мало дієслів, зокрема особових форм. З наявних дієслівних форм частіше вживаються безособові, узагальнені чи неозначені, наприклад: Дано дві сторони і кут, протилежний одній з них. Знайди інші два кути і третю сторону (з підручника).

Науковий стиль має такі підстили: власне науковий (монографія, стаття, наукова доповідь, повідомлення, тези); науково-популярний (виклад наукових даних для нефхівців – книги, статті у неспеціальних журналах); науково-навчальний (підручники, лекції, бесіди тощо).

Власне науковий підстиль має інтернаціональну символіку, універсальні загальнонаукові терміни. Науково-популярний підстиль використовує й елементи художнього мовлення (епітети, порівняння, метафори), щоб зацікавити читача. Науково-навчальний характеризується доступністю викладу інформації, спрощеністю системи доведень, програмністю викладу матеріалу, спрямованою на активізацію мислення учня, поступовим, послідовним уведенням термінологічної лексики.

Основне призначення власне наукового підстилю – об'єктивувати наукові відомості і кінцеві результати аналітико-синтетичної переробки даних, основна функція – пояснювати наукову ідею. Основними жанрами власне наукового стилю є монографія, стаття, наукова доповідь, аналітичний звіт. У межах власне наукового підстилю можна виділити науково-інформативний з жанрами: реферат, огляд, анотація, резюме – та науково-довідковий (довідники, словники, каталоги).

Таким чином, розвиток наукового стилю говорить про зрілість тієї чи іншої мови. Українська мова входить в десятку мов світу, в яких є розвиненими всі мовні стилі. На сучасному етапі, коли досить швидко розвивається наука, техніка, виникає потреба у розвитку власної сучасної термінології, удосконаленні мовних засобів наукового стилю.